

INTERNATIONAL SCIENTIFIC JOURNAL

GRAIL OF SCIENCE

№ **34** | December, 2023

with the proceedings of the:

VI Correspondence International
Scientific and Practical Conference

**SCIENCE OF POST-INDUSTRIAL
SOCIETY: GLOBALIZATION AND
TRANSFORMATION PROCESSES**

held on December 8th, 2023 by

NGO European Scientific Platform
(Vinnytsia, Ukraine)

LLC International Centre Corporative
Management (Vienna, Austria)

МІЖНАРОДНИЙ НАУКОВИЙ ЖУРНАЛ

ГРААЛЬ НАУКИ

№ **34** | грудень, 2023

за матеріалами:

VI Міжнародної науково-
практичної конференції

**НАУКА ПРО ПОСТІНДУСТРІАЛЬНЕ
СУСПІЛЬСТВО: ПРОЦЕСИ
ГЛОБАЛІЗАЦІЇ ТА ТРАНСФОРМАЦІЇ**

що проводилася 08.12.2023

ГО «Європейська наукова
платформа» (Вінниця, Україна)

ТОВ «International Centre Corporative
Management» (Відень, Австрія)

Грааль науки : міжнар. наук. журнал. –
Вінниця : ГО «Європейська наукова
платформа», 2023. – No 34. – 432 с.

*Видання розраховане на науковців, викладачів, аспірантів,
студентів, усіх, хто прагне отримати ґрунтовні знання
теоретичного і прикладного характеру.*

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Головний редактор:

Танасійчук Альона Миколаївна,
доктор економічних наук, доцент (Україна)

Заступник головного редактора:

Ємельянов Олександр Юрійович,
доктор економічних наук, професор (Україна)

Відповідальний секретар:

Рабей Настасія Романівна (Україна)

Квасницька Раїса Степанівна - д-р. екон. наук, професор (Україна); Jakhongir Shaturaev - канд. екон. наук, доцент (Республіка Узбекистан); Бойко Світлана Василівна - канд. екон. наук, доцент (Україна); Заднепровська Ганна Ігорівна - канд. екон. наук (Україна); Занора Володимир Олександрович - канд. екон. наук, доцент (Україна); Маркович Ірина Богданівна - канд. екон. наук, доцент (Україна); Яковенко Роман Валерійович - канд. екон. наук, доцент (Україна)

НАУКОВІ КОНСУЛЬТАНТИ:

Онкієнко Сергій Володимирович - д-р. екон. наук, професор (Україна); Marko Timchev - д-р. екон. наук, доцент (Республіка Болгарія); Khatuna Tabagari - д-р. екон. наук, професор (Сакартвело); Михаліцка Наталія Ярославівна - канд. наук з держ. управління, доцент (Україна); Козьма Антон Антонович - канд. хім. наук (Україна); Купріянова Лариса Сергіївна - канд. мед. наук, доцент (Україна); Лисенко Дмитро Андрійович - канд. мед. наук, доцент (Україна); Полежаєв Юрій Григорович - канд. наук із соц. ком., доцент (Україна); Mukhabbat Khakimova - д-р. пед. наук, професор (Республіка Узбекистан); Куліченко Алла Костянтинівна - д-р. пед. наук, доцент (Україна); Фурман Тарас Юрійович - канд. пед. наук, доцент (Україна); Верескля Мар'яна Романівна - канд. пед. наук, доцент (Україна); Корбозерова Ніна Миколаївна - д-р. філол. наук, професор (Україна); Мелех Галина Богданівна - канд. філол. наук, доцент (Україна); Корнус Анатолій Олександрович - канд. геогр. наук, доцент (Україна); Фомін Андрій Володимирович - канд. іст. наук, доцент (Україна); Устінова Ірина Ігорівна - д-р. арх., професор (Україна); Воскобойнікова Юлія Василівна - д-р. мист. (Україна); Лугова Тетяна Анатоліївна - канд. мист., доцент (Україна)

Верстальник: Зрада Соломія (Україна)

Дизайнер: Казьміна Надія (Україна)

Коректор: Дудник Григорій (Україна)

Консультант: Rachael Aparo (Австрія)

«Грааль науки» індексується в міжнародних реферативних та наукометричних базах даних: Index Copernicus Journals Master List; «Наукова періодика України» (Національна бібліотека України імені В.І. Вернадського НАН України); Національний репозитарій академічних текстів; Google Scholar; WorldCat; Open Ukrainian Citation Index; CrossRef; Mendeley; Scite; Semantic Scholar; Scilit; OpenAIRE, PubPeer.

Конференція зареєстрована УКРІНТЕІ (Посвідчення № 317 від 16.06.2023) та сертифікована Euro Science Certification Group (Сертифікат № 22492 від 30.11.2023).

За точність викладених фактів та коректність цитування відповідальність несе автор.

Свідоцтво про державну реєстрацію друкованого ЗМІ:
КВ 24638-14578ПР, від 04.11.2020

Grail of Science : inter. scientific journal. –
Vinnytsia : NGO «European Scientific Platform»,
2023. – No 34. – 432 p.

*The publication is intended for scientists, teachers, graduate students,
students, all those who seek to obtain thorough knowledge of a
theoretical and applied nature.*

EDITORIAL BOARD:

Editor-in-chief:

Alona Tanasiichuk,
D.Sc. in Economics, Associate professor (Ukraine)

Deputy editor-in-chief:

Olexandr Yemelyanov,
D.Sc. in Economics, Professor (Ukraine)

Responsible secretary:

Nastasiia Rabei (Ukraine)

Raisa Kvasnytska - D.Sc. in Economics, Professor (Ukraine); Jakhongir Shaturaev - Ph.D. in Economics, Associate professor (Republic of Uzbekistan); Svitlana Boiko - Ph.D. in Economics, Associate professor (Ukraine); Hanna Zadnieprovskaya - Ph.D. in Economics (Ukraine); Volodymyr Zanora - Ph.D. in Economics, Associate professor (Ukraine); Iryna Markovych - Ph.D. in Economics, Associate professor (Ukraine); Roman Yakovenko - Ph.D. in Economics, Associate professor (Ukraine)

EDITORIAL CONSULTANTS:

Serhii Onikiienko - D.Sc. in Economics, Professor (Ukraine); Khatuna Tabagari - D.Sc., Professor (Georgia); Marko Timchev - D.Sc. in Economics, Associate professor (Republic of Bulgaria); Nataliia Mykhalitska - Ph.D., Associate professor (Ukraine); Anton Kozma - Ph.D. in Chemistry (Ukraine); Larysa Kupriianova - Ph.D. in Medicine, Associate professor (Ukraine); Dmytro Lysenko - Ph.D. in Medicine, Associate professor (Ukraine); Yuriy Polyezhayev - Ph.D. in Social Communications, Associate professor (Ukraine); Mukhabbat Khakimova - D.Sc. in Pedagogy, Professor (Republic of Uzbekistan); Alla Kulichenko - D.Sc. in Pedagogy, Associate professor (Ukraine); Taras Furman - Ph.D. in Pedagogy, Associate professor (Ukraine); Vereskliia Mariana - Ph.D. in Pedagogy, Associate professor (Ukraine); Nina Korbozerova - D.Sc. in Philology, Professor (Ukraine); Melekh Halyna - Ph.D. in Philology, Associate professor (Ukraine); Anatolii Kornus - Ph.D. in Geography, Associate professor (Ukraine); Andrii Fomin - Ph.D. in History, Associate professor (Ukraine); Iryna Ustinova - D.Sc. in Architecture, Professor (Ukraine); Yuliia Voskoboinikova - D.Sc. in Arts (Ukraine); Tetiana Luhova - Ph.D. in Arts, Associate professor (Ukraine)

Responsible for e-layout: Solomiia Zrada (Ukraine)

Responsible designer: Nadiia Kazmina (Ukraine)

Responsible proofreader: Hryhorii Dudnyk (Ukraine)

Consultant: Rachael Aparo (Austria)

The journal «Grail of Science» is indexed in international reference and scientometric databases: Index Copernicus Journals Master List; «Наукова періодика України» (Національна бібліотека України імені В.І. Вернадського НАН України); Національний репозитарій академічних текстів; Google Scholar; WorldCat; Open Ukrainian Citation Index; CrossRef; Mendeley; Scite; Semantic Scholar; Scilit; OpenAIRE, PubPeer.

The conference is approved by UKRISTEІ (Certificate № 317 dated June 16th, 2023) and certified by Euro Science Certification Group (Certificate № 22492 dated November 30th, 2023).

The author is responsible for the accuracy of the facts presented and the correctness of citations.

Certificate of state registration of mass media:
КВ 24638-14578ПР of 04.11.2020

ЗМІСТ

СЕКЦІЯ I. ЕКОНОМІЧНА ТЕОРІЯ, МАКРО- ТА РЕГІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА

СТАТТІ

DETERMINATION OF CRITERIA FOR ASSESSING THE SUSTAINABILITY OF THE BLUE ECONOMY WITHIN THE FRAMEWORK OF THE PROTECTION OF THE UKRAINIAN SEA COAST
Sryberko A.27

«ВІРТУАЛЬНА ЕЛЕКТРОСТАНЦІЯ»: ЗАГАЛЬНА МОДЕЛЬ АГРЕГАЦІЇ В ЕЛЕКТРОЕНЕРГЕТИЦІ
Науково-дослідна група:
Сотник М.І., Теліженко О.М., Шашков С.В., Єгоров Є.В.33

СЕКЦІЯ II. ПІДПРИЄМНИЦТВО, ТОРГІВЛЯ ТА СФЕРА ОБСЛУГОВУВАННЯ

СТАТТІ

ПОТЕНЦІАЛ МІСТА БУЧАЧ ДЛЯ РОЗВИТКУ КРЕАТИВНОГО ТУРИЗМУ
Лозинська О.В., Зарічняк А.П.43

СЕКЦІЯ III. ФІНАНСИ ТА БАНКІВСЬКА СПРАВА; ОПОДАТКУВАННЯ, ОБЛІК І АУДИТ

СТАТТІ

КРЕДИТУВАННЯ ЯК ВАЖЛИВА ФОРМА ФІНАНСУВАННЯ МАЛОГО ТА СЕРЕДНЬОГО БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ
Приступа Л.А., Блажієвська А.С.48

ОБЕРНЕНИЙ МЕТОД АМОРТИЗАЦІЇ НЕОБОРОТНИХ АКТИВІВ НА ОСНОВІ ІНШИХ ЗБОРІВ АБО ПОДАТКІВ З ОБОРОТУ
Сук П.Л.55

ФІЛОСОФСЬКИЙ БАЗИС ТВОРЧОСТІ АЛЬБЕРТА КАМЮ Ховрат А.В., Тесленко Д.М.	256

ТЕЗИ ДОПОВІДЕЙ

ТЕХНОЛОГІЯ РОЗПОВСЮДЖЕННЯ ЗОВНІШНЬО-ІНСПІРОВАНОГО СЕПАРАТИЗМУ Лисянський П.Л.	260

**СЕКЦІЯ ХХІ.
ПЕДАГОГІКА ТА ОСВІТА****СТАТТІ**

SAVEZ-VOUS REMERCIER? Melnyk Ye.	263
ВИКОРИСТАННЯ ІГРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ НАВЧАННЯ ПРИ ВИВЧЕННІ БІОЛОГІЇ І ЕКОЛОГІЇ Шмиголь І.В., Завірюха Д.С.	268
ВПРОВАДЖЕННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НАВЧАННЯ ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ БІОЛОГІЇ І ЕКОЛОГІЇ Сільвашко М.М., Шмиголь І.В.	273
ДЕЯКІ АСПЕКТИ ВИКОРИСТАННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ В УКРАЇНСЬКОМУ НАВЧАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ Братусь І.В., Кузьменко Г.В., Волкова А.М.	278
ДО ПИТАННЯ ПРО НЕТРАДИЦІЙНІ ТЕХНІКИ МАЛЮВАННЯ У РОБОТІ З ДІТЬМИ Алтухова А.В., Партен А.Р.	283
ЗАСТОСУВАННЯ ПРОГРАМНИХ ДОДАТКІВ ЯК ЗАСІБ МОТИВАЦІЇ У ВИВЧЕННІ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ СТУДЕНТАМИ НЕМОВНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ Зубенко О.В.	290
ІННОВАЦІЙНІ ВИМІРИ В ПЕДАГОГІЦІ ВИЩОЇ ШКОЛИ: ПЕРСПЕКТИВИ ТА ВИКЛИКИ Науково-дослідна група: Слухенська Р.В., Гауряк О.Д., Пісьменна Л.В., Маланій В.І.	294
КОМП'ЮТЕРНА ГРАФІКА ЯК ЗАСІБ ХУДОЖНЬОГО ОФОРМЛЕННЯ ДРУКОВАНОЇ ПРОДУКЦІЇ Алтухова А.В., Сільченко Є.О.	299
ОСОБЛИВОСТІ МЕТОДИКИ ВИКЛАДАННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ ПРОФЕСІЙНОГО СПРЯМУВАННЯ У ВИЩИХ МЕДИЧНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ Костюк М.І., Мазур Н.В.	304

DOI 10.36074/grail-of-science.08.12.2023.69

СУЧАСНИЙ ПОГЛЯД НА РОЗВИВАЛЬНЕ СЕРЕДОВИЩЕ ДЛЯ ДІТЕЙ РАНЬОГО І ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Коваленко Олена Володимирівна

канд. пед. наук, доцент кафедри дошкільної освіти, доцент
Факультету педагогічної освіти
Київський університет імені Бориса Грінченка, Україна

Літіченко Олена Дмитрівна

канд. пед. наук, старший викладач кафедри дошкільної освіти
Факультету педагогічної освіти
Київський університет імені Бориса Грінченка, Україна

Анотація. У статті розглянуто пріоритети державної політики щодо створення освітнього середовища для дітей раннього і дошкільного віку. Проаналізовано нормативно-правову базу та з'ясовано, що в державних документах закладено основні підходи до створення безпечного, комфортного і розвивального простору. Значна увага звернена на філософську концепцію створення розвивального середовища – універсальний дизайн. Розглянуто наукові дослідження українських науковців, які вивчали питання створення розвивального середовища у закладі дошкільної освіти.

Ключові слова: середовище, простір, осередок, універсальний дизайн освітнього простору, діти раннього віку.

Пріоритетами державної політики у розвитку дошкільної освіти є її особистісна орієнтація, формування гуманістичних цінностей, забезпечення фізичного, психічного та духовного здоров'я дитини. Реалії сучасного життя все більше підводять дослідників до необхідності враховувати зростаюче значення середовища у вихованні дітей. Ще більшої ваги має це питання, коли йдеться про облаштування і використання розвивального середовища в групах дітей раннього віку закладів дошкільної освіти. Адже, як зазначено у Концепції освіти дітей раннього та дошкільного віку (2020), період від народження до трьох років є унікальним, найбільш інтенсивним й визначальним у розвитку людини; ключовим у загальному перебігу психофізичного й соціального розвитку дитини; найбільш сприятливим для соціальних і педагогічних впливів, інтенсивного розвитку мовлення, пам'яті, образної уяви та мислення. Саме ранній вік означено як «...стратегічно важливий для усього подальшого життя людини» [3].

У словнику української мови «СУМ -11» поняття середовище визначено, як сукупність природних умов, у яких проходить життєдіяльність якого-небудь

організму [9]. Науковці зазначають, що поняття середовище є широким за своїм сенсом і об'єднує сукупність різноманітних зовнішніх умов та факторів впливу на організм, що народжується в ньому і живе[8; 9].

У «Новому словнику української мови» «розвивальне середовище» розглядається, як комплекс психолого-педагогічних, матеріально-технічних, санітарно-гігієнічних, ергономічних, естетичних умов, що забезпечують життя у дошкільному закладі [8].

Для більшості науковців освітнє середовище є складним поліфункціональним, багатоаспектним явищем і визначається як сукупність різноманітних (психолого-педагогічних, організаційних, матеріально-технічних, санітарно-гігієнічних, дидактико-методичних тощо) умов, комплексного застосування, людських та всіх інших ресурсів для реалізації освітніх цілей. Проблема створення розвивального середовища та організації освітньої роботи в ньому пов'язана з тим, що переважна більшість педагогів, зводить поняття «освітнє середовище» до предметно-просторової організації меблів, обладнання, дидактичних засобів у приміщенні групи, ігноруючи інші аспекти цього феномена (зокрема, можливості особистісного самовизначення дошкільника в різних видах активності попри нав'язування йому діяльності, організованої за ініціативою педагога) [5, с.10].

Опрацювання вітчизняних нормативно-правових документів (Державний стандарт дошкільної освіти (БҚДО, 2021), Концепція освіти дітей раннього та дошкільного віку (2020), Закони України Про освіту» та «Про дошкільну освіту», Національна доктрина розвитку освіти в Україні у XXI ст., Професійний стандарт «Вихователь закладу дошкільної освіти»(2021), Санітарний регламент для дошкільних навчальних закладів (2016, зм. і доп. 2022), «Про затвердження примірного переліку ігрового та навчально-дидактичного обладнання для закладів дошкільної освіти», затв. Наказом МОН України (2017), Концепція безпеки закладів освіти (2023), рекомендації МОН України «Про організацію безпечного освітнього простору в закладах дошкільної освіти та обладнання укриттів» (2023) та ін.) дозволяє зазначити, що у цих та інших документах визначено основні принципи освіти у нашій державі, які передбачають орієнтацію на особистість, формування у неї свідомого, ціннісного ставлення до навколишньої дійсності і самої себе тощо.

Зокрема, у Концепції освіти дітей раннього і дошкільного віку (2020) обґрунтовано значення середовища для виховання і розвитку маленьких громадян нашої держави, а також виокремлено принципи взаємовідносин дорослого з дитиною у освітньому процесі, а саме: принцип рівності, принцип діалогу, принцип суб'єкт-суб'єктної взаємодії педагога і дітей, принцип співіснування, принцип свободи, співрозвитку і прийняття [3].

У філософії існують різні підходи до класифікації середовищ. Один з них полягає у тому, що поняття середовище можна розглядати у двох аспектах: макросередовище, матеріальний добробут, соціальний лад, культурний рівень суспільства, в якому живе людина та мікросередовище – оточення, що безпосередньо впливає на дитину: сім'я, навчальний заклад, люди, з якими вона спілкується. Вивчаючи вплив середовища на розвиток людини, сучасна педагогіка підкреслює роль суспільства, контактів з людьми у становленні

особистості, у формуванні компетенцій дітей дошкільного віку [4, с. 55]. Найзагальнішою є класифікація середовищ на природне і соціальне. На думку українських і зарубіжних психологів, середовище охоплює природне, соціальне, культурне оточення, тому в аналізі взаємодії з ним дитини треба враховувати всю сукупність факторів (біологічних, фізичних, соціальних, культурних). У психології і педагогіці соціальне середовище розглядається з позиції інтеграції в ньому дитини та досліджується як суб'єктивно пережита дитиною об'єктивна реальність (Н. Гавриш, О. Кононко, Г. Лаврентьева, Л. Лохвицька, Т. Поніманська, О. Семенов, О. Рейпольська та ін.).

Відповідно до сучасних поглядів у освіті, середовище розглядається як ще один вихователь. Оскільки, сучасне суспільство має на меті забезпечити комфортні можливості зростання і реалізації усім членам суспільства. Ці погляди транслюються через державну політику, зокрема у Законі України «Про освіту» (2017) вперше на законодавчому рівні з'являється поняття «універсальний дизайн в освіті». У тексті закону воно розглядається як «дизайн предметів, навколишнього середовища, освітніх програм та послуг, що забезпечує їх максимальну придатність для використання всіма особами без необхідної адаптації чи спеціального дизайну» [2].

Аналіз публікацій дозволяє зазначити, що науковці розглядають універсальний дизайн освітнього середовища переважно у контексті інклюзивного підходу для забезпечення рівних можливостей дітей з особливими освітніми потребами (М. Васюник-Кулієва, О. Литвишко, О. Луговський, Ю. Ноосенко, О. Тельна, Л. Яценко). Проте філософія універсального дизайну набагато глибша і виходить за межі архітектури будівлі та облаштування групових кімнат. Вона охоплює освітні програми, розвивальні осередки, технології педагогічної взаємодії з вихованцями тощо (І. Виртосу, Ю. Кузьменко, Т. Печончик, Н. Терентьева).

Універсальний освітній дизайн розглядається науковцями як принцип або філософія створення сприятливого, функціонального середовища для розвитку кожної особистості. Згідно сучасних поглядів науковців, універсальний дизайн або «дизайн для всіх» передбачає проєктування освітнього середовища і містить:

- 1) конструкцію будівлі відповідно вимог до дитячого освітнього закладу;
- 2) оформлення прибудинкової території відповідно до технічних і освітніх вимог;
- 3) інтер'єр будівлі, що враховує потреби усіх учасників освітнього процесу (структура площі, облаштування, меблювання, освітлення, оздоблення);
- 4) освітні осередки (ігровий, експериментувальний, книжковий, виставковий, природничий, художній, пізнавальний, здоров'язбережувальний, усамітнення, батьківсько-просвітницький тощо);
- 5) побудову освітнього процесу, що полягає у залучення усіх учасників освітнього процесу до створення психологічно комфортного, естетичного, цікавого і привабливого середовища.

Серед умов реалізації нового Державного стандарту дошкільної освіти (2021) також виокремлюється універсальний дизайн освітнього середовища. Він базується на використанні різних моделей освітньої взаємодії

із застосуванням сучасних освітніх методів і технологій, освітніх програм для дітей раннього і дошкільного віку [1].

Побудова освітнього середовища на основі філософії універсального дизайну ґрунтується на принципах рівності і доступності, толерантності, гнучкості і простоти використання, безпечності та безбар'єрності. Значення означених принципів підтверджено і у Державному стандарті дошкільної освіти (ДСДО, 2021). У цьому ж документі підкреслюється, що освітній процес, середовище повинні бути пристосовані до потреб дитини [1].

У статті Т. Прибори освітній дизайн закладу дошкільної освіти розглядається як вид освітнього дизайну, що має на меті створення ефективних умов для організації і здійснення продуктивного та комфортного педагогічного процесу для усіх учасників освітнього процесу та запобігання виникненню можливих фізичних, психологічних, педагогічних труднощів [11].

На основі принципів дизайну, розроблених Центром універсального дизайну (штат Північна Кароліна) учена виділяє принципи універсального дизайну, що мають реалізовуватися у закладі дошкільної освіти: продуктивності передбачуваності, принцип гнучкості і комплектації, варіативності, безпечності, оптимізації зусиль, активності й самостійності, естетичності, урахування вікових особливостей, індивідуальності, взаємодії, інклюзії і емоційного комфорту [11].

У Професійному стандарті «Вихователь закладу дошкільної освіти» однією з трудових функцій вихователя ЗДО, виокремлених нами, є «участь у створенні, підтримці та розвитку здорового, безпечного, розвивального, інклюзивного освітнього середовища» [12, с. 7].

Аналізуючи періодичну літературу, зазначимо, що розгляду можливостей використання універсального дизайну присвячена незначна кількість публікацій, оскільки це поняття відносно нове у системі дошкільної освіти України. Проте питанню створення розвивального середовища для розвитку дітей раннього і дошкільного віку присвячена значна кількість публікацій і досліджень (Г. Беленька, Ю. Волинець, Н. Гавриш, Т. Гурковська, Н. Дятленко, І. Гудим, Л. Зайцева, Л. Зданевич, О. Коваленко, О. Кононко, О. Кочерга, О. Кошіль, К. Крутій, М. Машовець, Т. Поніманська, О. Рейпольська).

Л. Лохвицька середовище закладу дошкільної освіти означає як «навчально-ігрове середовище» та «предметно-ігрове середовище» [7]. Також науковиця досліджує питання «екології ігрового середовища». Вона тлумачить його як взаємодію всіх компонентів, що включені до нього (природних, соціальних, предметних, особистісних); як сукупність усіх чинників (кількість ігрового обладнання і атрибутів; естетичне оформлення; педагогічна доцільність їх добору; відповідність санітарно-гігієнічним вимогам, відповідність віку і сприяння забезпеченню індивідуально-психологічного зростання кожного вихованця тощо), що діють на особистість дитини дошкільного віку. Отже, усі компоненти розвивального предметно-ігрового середовища пов'язуються між собою за змістом, масштабом та художнім вирішенням [5; 6].

Неабияке значення має роль облаштування середовища в групах дітей раннього віку загалом і групах дітей третього року життя, зокрема. У наукових дослідженнях висвітлено кілька підходів до розв'язання цього питання, а саме: особистісно орієнтований, діяльнісний, середовищний, технологічний,

діалогічний тощо. Зокрема, принципи формування предметно-розвивального середовища відповідно до особистісно орієнтованої моделі виховання дітей раннього і дошкільного віку розкрито і обґрунтовано у дослідженнях (І. Бех, А. Богуш, О. Безсонова, І. Большакова, Н. Гавриш, А. Гончаренко, Г. Іванюк, Л. Лохвицька, Я. Матюшинець, І. Резніченко, І. Сіданіч та ін.).

Принципи середовищного підходу розробляють і відстоюють К. Крутій, О. Рейпольська та ін. Вони розглядають середовище як один з важливих чинників становлення і розвитку особистості маленької дитини. На їх думку, суть цього принципу полягає у тому, що якість та спосіб життя кожної людини залежить від її взаємодії із середовищем та його впливом на саму людину.

Діяльнісний підхід до облаштування середовища обґрунтовано у працях Л. Виготського, Д. Ельконіна, Т. Піроженко та ін.). Врахування положень діяльнісного підходу дає можливість забезпечити розвивальний ефект освітнього середовища, створеного в групах дітей раннього віку.

Заслуговує на увагу, що вченими (О. Брежнєва, Н. Гавриш, С. Васильєва, В. Рагозіна, О. Рейпольська та ін.) опрацьована низка критеріїв облаштування освітнього середовища, а саме: предметна насиченість фізичного простору, зміст і характер взаємодії учасників освітнього процесу в освітньому середовищі, часова і просторова організація видів активності дітей в умовах керованого та вільного вибору та його характеристики: комфортабельність, організованість, раціональність розташування, насиченість різноманітним ігровим та дидактичним матеріалом, використання усіх напрямів розвитку дитини, мобільність, багатофункціональність, відповідність індивідуальним та віковим можливостям дітей [10].

Поруч зі створенням ефективного розвивального середовища у групових кімнатах, у просторі закладу дошкільної освіти на його ділянці, особливої уваги заслуговує Концепція безпеки закладів освіти та рекомендації МОН України «Про організацію безпечного освітнього простору в закладах дошкільної освіти та обладнання укриттів», оскільки у зв'язку з нападом росії на територію України змінились реалії життя, потенційних небезпек для життя і здоров'я стало більше. Тому на педагогів покладено завдання зі створення цікавого, безпечного освітнього простору в укриттях.

Розробка сучасних моделей виховних систем неможлива без урахування кращих науково обґрунтованих і соціально потрібних концепцій. Зокрема, концепцій трансформації розвивального середовища у закладі дошкільної освіти. Численні дослідження довели, що пріоритетними мають бути не стільки властивості та характеристики самого середовища, скільки зміст і особливості діяльності дитини, що опосередковується впливом середовища на розвиток її особистості. Нині в Україні активно здійснюється пошук сучасних підходів до створення середовища, у якому було б комфортно усім учасникам освітнього процесу.

Список використаних джерел:

- [1] Базовий компонент дошкільної освіти (Державний стандарт дошкільної освіти), нова редакція (2021). Затверджено наказом МОН № 33 від 12.01.2021. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2021/12.01/nakaz-33-bazovyuykomponent-doshk-osv.pdf>

- [2] Закон України «Про освіту» (2017) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>.
- [3] Концепція освіти дітей раннього та дошкільного віку: новий погляд. Наукова доповідь на засіданні Президії НАПН України 27 лютого 2020 р. (17.01.2021). URL: <https://visnyk.naps.gov.ua/index.php/journal/article/view/43/69>
- [4] Кочерга О. (2006) Психологія дітей 1-3 років. К.:Шк. світ, 128 с.
- [5] Кошіль О. П. (2017) Освітнє середовище навчального закладу як фактор розвитку особистості. Методичний вісник (5). с. 34-36.
- [6] Лохвицька Л. (2014) Екологія ігрового середовища. Дошкільне виховання. № 5. С. 22.
- [7] Лохвицька Л.В. (2000) Формування пізнавальних інтересів дітей старшого дошкільного віку в навчально-ігровому середовищі. Автореферат на здобуття наук. ст. канд. пед. наук, 13.00.08 – дошкільна педагогіка. НПУ ім. М.П.Драгоманова, 20 с.
- [8] Новий словник української мови (2001) / Укл. В. Яременко, О. Сліпушко. К.; Аконт. С. 305., том 2 (Серія «Нові словники»).
- [9] Одинадцятитомний «Словник української мови» (або СУМ-11) (1970 - 1980) URL: <http://sum.in.ua/s/seredovyshhe>
- [10] Освітнє середовище закладу дошкільної освіти: технології проектування: навч.-метод. посібн.(2021) /О.Д.Рейпольська, І.М.Гудим, Л.І.Зайцева та ін.; за ред. О.Д. Рейпольської.- Кропивницький: Імекс-ЛТД, 222 с.
- [11] ПрибораТ. О. (2023). Принципи освітнього дизайну закладу дошкільної освіти. Наукові записки. Серія: Педагогічні науки, (211), 196-201. <https://doi.org/10.36550/2415-7988-2023-1-211-196-201>
- [12] Професійний стандарт «Вихователь закладу дошкільної освіти», затверджений Наказом Міністерства економіки України № 755-21 від 19 жовт. 2021 р. URL: <https://mon.gov.ua>

The scientific periodical

GRAIL OF SCIENCE

№ 34 (December, 2023)

with the proceedings of the VI Correspondence International Scientific and Practical Conference «Science of post-industrial society: globalization and transformation processes» held on December 8th, 2023 by NGO European Scientific Platform (Vinnytsia, Ukraine) and LLC International Centre Corporative Management (Vienna, Austria).

Journal's frequency: monthly

All materials are reviewed. The editorial office did not always agree with the position of authors. Authors are responsible for the accuracy of the material.

Contacts of the editorial offices:

1. 21037, Ukraine, Vinnytsia, Zodchykh str. 18, office 81; NGO «European Scientific Platform» **[Owner of the journal]**
Tel.: +38 098 1948380; +38 098 1526044
E-mail: info@ukrlogos.in.ua
Certificate of the subject of the publishing business: ДК № 7172 of 21.10.2020.
2. 1110, Österreich, Wien, Simmeringer Hauptstraße 24; LLC «International Centre Corporative Management»
E-mail: rachael.a@iccm.org

Signed for publication 08.12.2023.

Format 60×84/16. Offset paper.

Arial & Open Sans typefaces.

Digital printing. Circulation of 100 copies.

Conventionally printed sheets 25,11.

Order № 46248.

Printed from the finished original layout.

Publisher [printed copies]:

Sole proprietorship - Gulyaeva V.M.

08700, Ukraine, Obuhiv, Malyshka str. 5.

E-mail: 5894939@gmail.com

Certificate of the subject of the publishing

business: ДК № 6205 of 30.05.2018.

Наукове періодичне видання

ГРААЛЬ НАУКИ

№ 34 (грудень, 2023)

за матеріалами VI Міжнародної науково-практичної конференції «Science of post-industrial society: globalization and transformation processes», що проводилася 8 грудня 2023 року ГО «Європейська наукова платформа» (Вінниця, Україна) та ТОВ «International Centre Corporative Management» (Відень, Австрія).

Щомісячне видання

Всі матеріали пройшли рецензування. Редакція не завжди поділяє позицію авторів. За точність викладеного матеріалу відповідальність несуть автори.

Контактна інформація редакції:

1. 21037, Україна, м. Вінниця, вул. Зодчих, 18/81; ГО «Європейська наукова платформа» **[власник журналу]**
Тел.: +38 098 1948380; +38 098 1526044
E-mail: info@ukrlogos.in.ua
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи: ДК № 7172 від 21.10.2020.
2. 1110, Österreich, Wien, Simmeringer Hauptstraße 24; LLC «International Centre Corporative Management»
E-mail: rachael.a@iccm.org

Підписано до друку 08.12.2023.

Формат 60×84/16. Папір офсетний.

Гарнітура Arial & Open Sans.

Цифровий друк. Тираж: 100 примірників.

Умовно-друк. арк. 25,11.

Замовлення № 46248.

Віддруковано з готового оригінал-макету.

Виготовлювач [друкованої продукції]:

Друкарня ФОП Гуляєва В.М.

08700, Україна, м. Обухів, вул. Малишка, 5.

E-mail: 5894939@gmail.com

Свідоцтво суб'єкта видавничої

справи: ДК № 6205 of 30.05.2018.